bseb class 10th sanskrit solutions Chapter 13 विश्वशान्तिः

अभ्यासः

1 . एकपदेन उत्तरं वदत –

(क) शत्रुराज्यानि किं वर्धयन्ति ?
(ख)अनेकेषु राज्येषु परस्परं किं प्रचलति ?
(ग) सर्वे किं त्यजेयुः ?
(घ) वैरेण कस्य शमनम् असम्भवम् ?
(ङ)क्रियां विना कि भारः ?

उत्तरम्– (क) कलहम्
(ख) शीतयुद्धम्
(ग)स्वार्थम्
(घ) वैरस्य
(ङ)ज्ञानम्

2. निम्नलिखितानां पदानां प्रकृतिप्रत्ययविभागं वदत –

नीतिः , उक्तम् दृष्ट्वा , शमनम् , आश्रित्य

उत्तरम्– नीतिः =नी + क्तिन्
उक्तम् =वच् + क्त
दृष्ट्वा= दृश् + त्वा
शमनम्= शम् + ल्युट्
आश्रित्य = आ + श्रि + ल्यप्

लिखितः 1 . अधोलिखिताना प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत –
(क) अशान्तिसागरस्य कूलमध्यासीनः कः दृश्यते ? (ख) अद्य विध्वंसकानि कानि आविष्कृतानि सन्ति ? (ग) अशान्ते : कारणद्वयं किम अस्ति ?
(घ) असहिष्णुतां क : जनयति ?
(ङ)कः बलपूर्वक निवारणीयः ?

उत्तरम्
(क)अशान्तिसागरस्य कूलमध्यासीनः संसार : दृश्यते ।
(ख) अद्य विध्वंसकानि अस्वाणि आविष्कृतानि सन्ति। (ग) अशान्तेः कारणद्वयं द्वेषः असहिष्णुता च अस्ति । (घ) असहिष्णुतां द्वेषः जनयति ।
(ङ) स्वार्थोपदेशः बलपूर्वक निवारणीयः ।

2 . अधोलिखितपदानां स्ववाक्येषु संस्कृते प्रयोगं कुरुत –

https://www.evidyarthi.in/

अयम् , अशान्तिः , मैत्री , उत्कर्षम् , प्रेरकः , परोपकारः ।
उत्तरम्-
अयम् – अयम् बालक : चञ्चलः अस्ति ।
अशान्ति : -मम मनः अधुना अशान्तिः वर्तते ।
मैत्री- भारत चीन मध्ये मैत्री अस्ति ।
उत्कर्षम् – सः मम् उत्कर्ष दृष्ट्वा द्वेष्टि ।
प्रेरक : – राजनीतिज्ञः स्वार्थ प्रेरकः भवति । परोपकारः- परोपकारः शान्तिकारकं भवति ।

3 . सन्धिविच्छेदं कुरुत –
परोपकारः , निवारणोपायश्च , विश्वसन्नपि , उक्तञ्च , भवतीति , वसुधैव , जीवनेऽनिवार्यम् ।
उत्तरम्

परोपकारः-पर + उपकारः ।
निवारणोपायश्च -निवारण – उपायः ।
विश्वसन्नपि – विश्वसन् + अपि ।
उक्तञ्च – उक्तम् + च ।
भवतीति भवति इति ।
वसुधैव- वसुधा + एव ।
जीवनेऽनिवार्यम् – जीवने – अनिवार्यम् ।

4. अधोलिखितेषु वाक्येषु रेखाडितपदानि आधारीकृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत –
(क)कारणे जाते निवारणस्य उपायोऽपि जायत ।
(ख)सर्वेषु देशेषु अशान्तिः दृश्यते ।
(ग) स्वार्थः वैरं प्रवर्धयति ।
(घ) राजनीतिज्ञाः अत्र विशेषेण प्रेरकाः ।
(ङ) सामान्यो जनः न तथा विश्वसनपि वलेन प्रेरितो जायते ।
उत्तरम्
(क)कारणे ज्ञाते कस्य उपायोऽपि ज्ञायते ?
(ख)सर्वेषु देशेषु क : दृश्यते ?
(ग) स्वार्थः कं प्रवर्धयति ?
(घ)के अत्र विशेषेण प्रेरकाः ?
(ङ) सामान्यो जनः न तथा विश्वसन्नपि केन प्रेरितो जायते ?

5.अधोलिखितानां पदानां प्रकृतिप्रत्ययविभागं कुरुत –
उक्तम् , नीतिः , भारः , शमनम् , शान्तिः , आश्रित्य
उत्तरम्–
उक्तम्- वच् + क्त
नीतिः-नी + क्तिन्
भारः- भृ + घञ्
शमनम् – शम् + ल्युट्
शान्तिः -शम् + क्तिन
आश्रित्य- आ + श्रि + ल्यप्

https://www.evidyarthi.in/

6.अधोलिखितपदेषु मूलशब्दं विभक्तिं वचनं च लिखत –
अशान्तेः , बलेन , महापुरुषाः , वैरस्य , दोषौ , अपरस्य , संकटकाले ।
उत्तरम्-
मूलशब्द. विभक्तिं वचनं अशान्तेः अशान्त षष्ठी एकवचन बलेन बल
तृतिया एकवचन महापुरुषाः महापुरुष. प्रथमा बहुवचन
वैरस्य वैर षष्ठी एकवचन दोषौ दोष प्रथमा द्विवचन अपरस्य
अपर षष्ठी एकवचन संकटकाले संकटकाल सप्तमी एकवचन

7.अधोलिखितानि वाक्यानि बहुवचने परिवर्तयत –

उदाहरणम् – एकवचने – महापुरुषः अस्ति ।
बहुवचने – महापुरुषाः सन्ति ।
(क)विद्वान् कथयति ।
(ख) जनः जानाति ।
(ग)भारतीय : नीतिकारः उद्घोषयति ।
(घ) देशः प्रेषयति ।
(ङ)सः उत्कृष्ट मन्यते ।
(च) त्वं कुत्र गच्छसि।

उत्तरम्– (क) विद्वांसः कथयन्ति ।
(ख) जना : जानन्ति ।
(ग) भारतीय नीतिकाराः उद्घोषयन्ति ।
(घ) देशाः प्रेषयन्ति ।
(ङ)ते उत्कृष्टं मन्यते ।
(च) यूयम् कुत्र गच्छथ ।

8- मेलनम् कुरुत-

उत्तरम्-

क	ख
स्वार्थः	परमार्थः
बलम्	निर्बलम्
सामान्य	विशेष :
उत्कर्षः	अपकर्षः
द्वेषः	मित्रता
शीतम्	उष्णम्
विध्वंसम्	निर्माणम्

9 . कोष्ठान्तर्गताना शब्दानां साहाय्येन रिक्तस्थानानि पूरयत –
(क्वचिदपि , वैरस्य , विरलाः , सावधानतया , पर्याप्तः)
(क) अशान्ते : कारणं तस्याः निवारणोपायश्च चिन्तनीयौ ।
(ख)अवैरण करुणया मैत्रीभावेन च .... शान्तिः भवति ।

(ग) अत्र महापुरुषाः .... सन्ति ।
(घ) शुष्क : उपदेशः न .... ।
(ङ) .... शान्तं वातावरणं वर्तते ।

(क) अशान्तेः कारणं तस्याः निवारणोपायश्च सावधानतया चिन्तनीयौ ।
(ख)अवैरण करुणया मैत्रीभावेन च वैरस्य शान्तिः भवति ।
(ग) अत्र महापुरुषाः विरलाः सन्ति ।
(घ)शुष्कः उपदेशः न पर्याप्तः ।
(ङ)क्वचिदपि शान्तं वातावरणं वर्तते ।

https://www.evidyarthi.in/